

Justis- og beredskapsdepartementet -
Rushåndteringsutvalget

Deres referanse:
Jens Johannes Andenæs

Vår referanse:
23/233962 - 2

Sted, dato:
Hamar, 01.12.2023

Invitasjon til skriftlige innspill - fra Rushåndhevingsutvalget

Det vises til brev av 20. oktober 2021 fra Rushåndhevingsutvalget.

Rushåndhevingsutvalgets mandat er gjennomgått ved Felles enhet for påtale. Vår erfaring er at vår praksis stadig bedre blir innrettet etter retningslinjene gitt av riksadvokaten og den siste utviklingen gitt i Høyesteretts avgjørelser. Vi i Innlandet politidistrikt var raskt ute med interne retningslinjer for hvordan vi skal håndtere saker som gjelder bruk/besittelse av narkotika – i tråd med riksadvokatens føringer.

Grunnet stort arbeidspress i politidistriktet har det ikke vært mulig for oss å gå tungt inn i mandatet til Rushåndhevingsutvalget.

Et hovedinntrykk er at mandatet til Rushåndhevingsutvalget kan virke omfattende og komplisert tatt i betraktning at en såkalt brukersak i dag anses som en mindre alvorlig straffesak, som ikke skal gis prioritet.

Nedenfor følger likevel noen momenter fra oss:

Rusavhengige

Utfordringen ved å tillegge avhengighet rettslig betydning i det strafferettslige sporet, er hvordan avhengighet skal defineres.

Utfordringen ligger i å kunne klassifisere hva som er en rusavhengig på en objektiv og enklest mulig måte uten at det utløser kompliserte vurderingstemaer, tidsbruk og ressursbruk, som ikke samsvarer med at slike brukersaker i dag uansett anses som straffbare forhold i nedre sjikt. Mange rusmisbrukere er kjent for det lokale politiet. Men det vil ikke være godt nok for god rettsikkerhet og avgjøre spørsmålet basert på politiets kjennskap til personen. Brukerens egen vurdering av avhengighet vil også være for subjektiv, likeså uttalelser fra andre. Det må legges vekt på objektive kriterier, som straffesakshistorikk og mulig uttalelser fra helsetjenesten eller sakkyndige. I praksis vil

man være forsiktig med å bruke straffesaksutgifter i en sak som er definert som mindre alvorlig og som ikke skal medføre straff.

Hva hvis det kreves oppfølging av mistenkte selv for å avklare om rusavhengighet foreligger eller ikke? I hvilken grad og hvordan skal man eventuelt kunne bruke tvangsmidler? Dette berører forholdsmessighetskravet og også hvor mye ressurser skal benyttes for å avklare rusavhengighet i en brukersak.

Det bør legges opp til at en person må kunne vurderes som rusmisbruker ved tvil.

Vern mot selvinkriminering

Dagens straffeprosessuelle krav til formalia gir etter vårt syn godt vern mot selvinkriminering. Det avgjørende er politiets bevissthet på hvordan man henvender seg til medborgere og formålet med den dialogen man oppretter.

Terskelverdiene (Prop.92 L (2020-2021) kap. 7.3)

Terskelverdiene for hva som skal kunne anses som besittelse til eget bruk er høye, ikke minst når det også legges til grunn at man kan ha tre forskjellige typer narkotika. I realiteten vil dette ofte være mer enn til eget bruk. De som omsetter narkotika lokalt vil lett kunne tilpasse seg en "forretningsmodell" som er tilpasset slike høye terskelverdier. Dette kan gjøre det mer komplisert for politiet å avdekke, stanse og straffeforfølge personer som omsetter narkotika.

Forslag til lovendring om å fjerne fengselsstraff som straffereaksjon i "brukersaker"

Forslag til lovendring om å fjerne fengselsstraff som straffereaksjon i saker om bruk og besittelse av narkotika etter legemiddeloven krever etter vårt syn at terskelverdiene for narkotikabesittelse gjøres lavere. For å illustrere hvordan det ble definert for ikke så mange årene siden, viser vi til Rt-2014-740 – hvor forsøk på kjøp av 5 gram heroin og besittelse av 22 tabletter Rivotril ble til 120 dager fengsel og LB-2017-74359 90 dager fengsel for befatning med ca. 20 gram amfetamin.

Spørsmålet om politiets straffeprosessuelle tvangsmidler i mindre alvorlige narkotikasaker mv.

I utgangspunktet er eksisterende rammer for politiets tvangsmiddelbruk i saker som gjelder narkotika til eget bruk tilstrekkelig klare nok. Det har vært behov for politiet å innrette seg etter de føringer riksadvokaten har gitt. Det er vanskelig å se for seg hvilke andre straffeprosessuelle metoder, som vi ikke har i dag, som skal kunne benyttes overfor personer mistenkt for bruk av narkotika, uten at det kommer i konflikt med kravet til forholdsmessighet.

Det som imidlertid fremstår som en utfordring når politiet i dag straffeforfølger personer for bruk av narkotika er faren for forskjellsbehandling, nettopp fordi den tvangsmessige bevisinnhenting har blitt vanskeligere som følge av krevet til forholdsmessighet. Den som erkjenner bruk eller besittelse av narkotika vil bli lettere straffet enn den som avstår fra å forklare seg eller nekter slik befatning med narkotika.

Effektiv forebygging, straffesporet og helsesporet

Hvis formålet er en effektiv forebyggende virksomhet i forhold til unge som er på vei inn i rusmiljøet, kan det stilles spørsmålsteget ved om straffesporet er den riktige innfallsvinkelen. En mindre alvorlig straffesak vil ikke bli prioritert og færre saker vil bli opprettet. Dette har sammenheng med ressursbruk, oppklaringspotensial, likebehandling og adgang til å bruke straffeprosessuelle virkemidler. Hvis politiet ikke oppretter saker så vil det ikke verken bli avdekket eller sendt videre i helsesporet.

Den lovpålagte ordningen med at påtalemyndigheten skal gi påtaleunntatelse i brukersaker og overføre sakene for videre oppfølging hos kommunenes rusoppfølgingsteam er således problematisk. Ordningen har som formål å bidra til at brukersaker flyttes fra straffeforfølgningssporet til helseporet. Formålet er positivt, men problemet er at politiet og påtalemyndigheten ikke skal prioritere brukersaker, både ut i fra forholdsmessighetsvurderinger og ressurs hensyn. Systemet med oppfølging i kommunenes rusoppfølgingsteam hviler på at det opprettes straffesaker. Det burde heller vært basert på bekymringsmeldinger.

Dopingmidler

Erverv, bruk og besittelse av dopingmidler bør også være omfattet av forslaget til lovendringer.

Med hilsen

Johan Martin Welhaven

Politiinspektør

Dokumentet er elektronisk godkjent uten signatur.

Kopi:

Ane Bræin Aas

Bjarte Espe